

PESTEN

Personer:

HAN Mand 30-50 år
HUN Kvinde 30-50 år

En café ved havet. Borde med brogede parasoller og stole. En stribet lærredsmarkise. Flag. Stærkt solskin. Fra tid til anden høres mågeskrig og populærmusik fra et orkester i det fjerne.

(**HAN** kommer ind, bærende på en lille rejsetaske og en avis. Han sætter sig ved et bord, tager en termokande og to glas op af tasken og stiller det på bordet. Han begynder at blade i avisen. Læser. Mens han læser, kommer **HUN** ind og sætter sig ved det samme bord. Hun har et flyveblad i hånden. Begge er klædt i sommertøj. Måske har de solbriller på.)

HAN Har du det varmt nok? Man siger, at det vil komme op på 35 grader i dag.

HUN Den slags vejr har vi ikke brug for. Hvorfor kan det ikke gå ned på minus 35, så det dræber kakerlakkerne og lopperne? Det er netop et vejr som i dag, der gør, at de formerer sig.

HAN De holdt dig ikke tilbage, vel?

HUN Nej. De stillede vagtposter op omkring stationen, men da jeg viste min legitimation, lod de mig passere.

HAN De venter åbenbart på endnu et tog nordfra fuldt af folk.

HUN Formodentlig. Men hvorfor skulde man flygte hertil? Det er ikke sundere ved havet end inde i landet. Snarere mindre sundt, på grund af rotterne fra skibene.

HAN Det er simpelthen, fordi folk bliver grebet af panik og begynder at tænke på flugt, og kysten ser altid mere tillokkende ud, sundere end indlandet ... Forvirringen vokser, ikke sandt? Folk farer frem og tilbage og udbreder smitten. Gud ved, hvad der vil ske, hvis man ikke meget snart finder en modgift ... Måske begynder man så at skyde mennesker på gaderne ligesom omstrefjende hunde ... Til sidst vil sundhedsmyndighederne arrestere hvem som helst, der tiltrækker sig opmærksomhed ... (Han skænker kaffe op) ... Og vi sidder her, i solskinnet, og drikker kaffe, med orkestermusik i det fjerne, mens pesten raser omkring os. Forklar mig, hvordan legemet kan nyde kaffen, mens sjælen er bevidst om pesten.

HUN Jeg ved det ikke. Men jeg ved, at man skal sørge for, at vandet er kogt! ... Findes der et alternativ? Vi er ikke i stand til at ændre tingene. Er der så andet at gøre end at fortsætte livet så normalt som muligt?

HAN Tja ... sådan mener du og jeg, men de fleste tænker ikke på den måde. Flere og flere mennesker begynder at opgive ævred. Angiver naboen for at skjule sine symptomer. Selv børn melder deres forældre til øvrigheden! Alle bliver nervøse. Tingene udvikler sig sådan, at hvem som helst, der tiltrækker sig en andens opmærksomhed, også pådrager sig mistanken. Til sidst vil man måske lynche mennesker, bare fordi de har rødt hår eller går med blå skjorte!

HUN Ja, du har ret ... og så mange trosretninger, ritualer og ceremonier ... Hver dag dukker noget nyt op. Set ud fra de nuværende omstændigheder er det forståeligt, men hvad nytter det? Hvad hjælper det at se mystiske tegn på himlen, når det eneste vi har brug for er at finde en modgift?

HAN Har du læst avisen her til morgen? Om begivenhederne i Norden? Disse Selvpiskere. De nøjes ikke bare med at stå på gaden og pine sig selv med søm og piske. De meddeler nu, at de ikke er almindelige væsener, som gør bod for deres synder, men at de er en hær af helgener ... helgener, som har i sinde at overtage landets styre ved årtusindskiftet. De påstår at være i besiddelse af overnaturlige kræfter. De siger, at de kan drive djævle ud af folk, helbrede sygdomme og genoplive døde. En af dem fortæller endda, at han selv er opstået fra de døde!... Og ikke bare det. De strejfer om fra sted til sted og samler en masse mennesker sammen, og kan så på den måde langt mere effektivt sprede smitten. Det tager på militærets kræfter at skulle opspore tilhængerne.

HUN Ja ... men se det her. (Viser et flyveblad)

HAN (Læser højt) "Guds Helgeners Hævnerer befinder sig nu iblandt os. Hævnerne dukker op iblandt os som strafferedskeer. Guds Vrede indhenter ligervis enhver synder. Forbered Dig på at møde Hævneren, som Gud har tiltænkt Dig. Det kan være den mand eller kvinde, som står ved Din side, mens Du læser disse ord". ... Helt vanvittige, disse mennesker ... Lad os håbe, at de ikke får for megen magt.

(Der høres musik fra et orkester i det fjerne)

HUN En af mine kolleger er hørt op med at arbejde på biblioteket, fordi hun skal hjælpe med at organisere et 24-timers bønneføde for at bede for vor frelse. ... Nå, men jeg antager, at hvis man står over for en dødelig sygdom, mod hvilken der ikke findes noget lægemiddel, endsige håb om at finde et lægemiddel, så bliver hvilken som helst opførsel mere eller mindre normal. I den nuværende situation bliver alt begrænset til livsstil, ikke? Man kan vælge ... enten lade sig trække hen til kanten af brønden, mens man skrigende protesterer mod livets uretfærdighed, og så blive kastet på hovedet i brønden ... eller man kan af sig selv gå hen til brøndens kant og gå ned i mørket ad en lille stige, tavst, uden at klage og med nogen værdighed. Begge måder giver samme resultat. Forskellen ligger i stilen.

HAN Du har ret. Jeg antager, at det, som adskiller os fra kaniner og heste, er den kendsgerning, at vi finder stilen væsentlig ... (Pause. Drikker kaffe) ... Jeg prøvede at få fat i dine yndlingshonningkager, men de var udsolgt. Jeg kom lidt for sent.

(Pause. Fra en højtaler i det fjerne hører man en ivrig retoriker holde tale. Man kan ikke skelne ordene.

HAN Hør blot! Endnu en, der forudsiger den Endelige Dom ... Mennesker, som ikke mere kan holde livet ud, og som er vrede over, at de ikke kan glemme, at de stadig lever.

(Pause)

HAN Kan du huske den dag, vi traf hinanden? Ovre på øen? Det var vel nok en dejlig dag! Vi sad ved samme bord, som var dækket med en blå og hvid dug. Dengang lykkedes det os at få honningkager ... Jeg husker, at solens genskin fra havet næsten blændede os.

HUN Ja ... Og det skete for kun seks måneder siden. Da forsøgte vi begge at acceptere efterretningerne om vore familier ... Jeg tænkte dengang, at jeg ikke vilde kunne overleve ikke at se mine børn mere.

HAN Nu ved du i det mindste, at de er i sikkerhed i udlandet, også selv om du ikke kan nå dem. Under de nuværende forhold er det bedst at holde sig på afstand af hinanden, ikke sandt?

HUN Jo, du har ret, men pesten bliver jo dog ikke på ét sted. Den vil måske også engang nå dem. Jeg kan ikke lade være med at tænke på det. På en måde er det lettere for dig, fordi du allerede har mistet alle dine.

(Pause. Stemmen og musikken i det fjerne høres stadig)

HUN Kan du huske vore diskussioner om, hvad vi skulde gøre, når pesten nåede os? Da troede alle, at det eneste forsvar var flugten.

HAN Ja, skulde man blive og gøre front imod dem? Kæmpe imod, give efter for den? Kæmpe imod tilintetgørelsen? Kæmpe imod ødelæggelsen af alt, hvad der er menneskeligt ... bevidstheden ... ømheden ... evnen til at undre sig? Ja, jeg husker det.

HUN Vi forudså allerede dengang, at alt menneskeligt vilde blive ødelagt af en åndsforladt bakterie ... at der ikke vilde blive noget tilbage af vore familier eller af alt det, som havde betydning for vort liv ... videnskaberne, litteraturen, musikken ... alt vilde forsvinde i kaos ... ødelagt af omstrefjende tåber, der bor som rotter med pesten i værelser, hvor mennesker engang vandede blomster og holdt fødselsdagsfest for børnene ... Det forudså vi, og nu finder det sted.

(Pause)

HAN (Hilser på en forbipasserende uden for scenen)
Goddag! ... Ja! ... Meget varmt i dag ... Ja ... Lad os håbe det! ... Vi ses!

(Pause, indtil personen er gået forbi.)

HAN Der er hun. Hver dag kravler hun op til kirkegården med den kurv over armen.

HUN Er det hende, der hver dag går op på kirkegården for at sidde hele eftermiddagen ved sin mands grav?

HAN Ja, det er hende. I den kurv bærer hun varmt vand, en tekande og kop og underkop. Hun sætter sig ved graven, en gang imellem på graven, og drikker te. Sidder der hver eftermiddag en tre-fire timer.

HUN Hvad laver hun?

HAN Underholder sig med den døde. Det har hun gjort hver dag, lige siden hendes mand døde ... og det skete for over et år siden. Dengang fik man selvfølgelig en kiste. I dag er man ikke i stand til at producere kister hurtigt nok.

HUN Hvad har hun at sige til den døde, som kan tage så lang tid?

HAN 'Utrøstelig sorg' kalder man det. Et andet navn er 'uudslettelig vrede'. Nu udøser hun over hans grav al den bitterhed og foragt, som havde samlet sig i hende i løbet af fyrré år. Bitterhed, fordi han mente, at hun skulde forme sit liv efter hans ønske, og foragt for sig selv, fordi hun lod det ske ...

I hvert fald gør hun regnskabet op nu. Hun må tage regnskabsbøgerne frem, lægge dem på bordet og diskutere dens konti, punkt for punkt. Hun har altså meget at gøre endnu. Sandsynligvis nok til at fylde hver eftermiddag resten af hendes liv.

HUN Hvordan kan du vide, at det forholder sig sådan?

HAN Efter min mening vilde et godt forhold ikke efterlade så meget uafsluttet arbejde. Et godt forhold vilde tillade, at man lod hinanden være i fred efter døden. Men disse to efterlader så meget udtrykt liv, at det svæver i luften over dem som energi – en energi, der på en eller anden måde må slippes ud. Nå ja, det hjælper hende i hvert fald med at få dagene til at gå ... Som at sidde her og drikke kaffe. Engang, før pesten, var det at drikke kaffe en fornøjelse og intet andet. Men nu drikker vi kaffe 'som sædvanlig'; det er det dér 'som sædvanlig', der betyder noget nu. Det handler ikke om at trodse pesten. Hvordan skal man trodse det uundgåelige? Det er simpelthen sådan, at som sædvanlig' er det eneste, vi har tilbage.

(Lyden fra orkestret i det fjerne)

HUN Ja ... det er det eneste, der er tilbage. Mens det hele falder fra hinanden, er vanen det eneste forsvarsmiddel. Jeg fortsætter mit arbejde på biblioteket ... ordner bøgerne, reviderer kataloget, opdaterer beholdningen, selv om der ikke mere kommer nogen for at låne bøger, fordi bøgerne bringer pesten med sig. Og du fortsætter dit oversættelsesarbejde, selv om ordene aldrig vil blive trykt og ingen vil læse dem. Man kan hævde, at det er meningsløst, absurd. Men netop den slags beskæftigelse er passende for mennesker som os under de nuværende omstændigheder.

(Samtalen i det fjerne ophører)

HAN Pestens mål er at forvandle os til flygtninge, der løber fra sted til sted og hele tiden ser sig tilbage over skulderen for at kontrollere, hvor langt den er nået ind på os. Du og jeg har fundet noget bedre end det: Simpelthen at sidde ved bordet og tale stille med hinanden.

(Pause)

HUN Man talte i går på biblioteket om den teori, at visse dufte kan modvirke pesten ... jasmin, røgelse, rosmarin, enebærbusk.

HAN Det gør ikke noget indtryk på pesten! Men jeg er enig med hensyn til enebærbusken; dens duft er uforglemmelig. Bare duften af et lille stykke derfra fylder værelset.

HUN Enebærbuske ser altid så magre og pjaltede ud, ikke? Hvis man slår armene om dem, skubber de én væk med deres torne. De skal have god plads.

HAN Ja, de skal have god plads. Man går ud i skoven og ser intet andet end sten og tynd, ufrugtbar jord. Men dér finder man så enebærbuskene, der vokser ud af klipperne.

(Lyden af en eksplosion i det fjerne. Han ser på sit armbåndsur.)

HAN Akkurat! Præcis på timen! Dé er noget, de endnu har held med! At skyde med kanon hver time ... fordi nogle tror, at krudt renses luften!

HUN Det skal man ikke lade sig overraske over. Menneskene klamrer sig til den sidste planke, selv om de ved, at det ikke hjælper.

HAN Ja ... Byrådet gør gerne alt, hvad de kan, selv de mærkeligste ting, for at undgå tumult ... hvad som helst for at undgå panik.

(Han henvender sig til en person, der går forbi uden for scenen.)

HAN Goddag! ... hvordan har Deres kone det? ... Godt ... ja, tak ... Ja, det er meget varmt i dag ... for varmt for mig ... ja, selv tak ... Alt godt! ... På gensyn!

HUN Han er på vej til postkontoret, ikke?

HAN Jo, det bliver han ved med. Hver dag går han på postkontoret for at se, om der er kommet noget nyt vedrørende hans ansøgning om at kunne tage patent på sin opfindelse. Tænk bare! ... I denne tid, hvor hver eneste regeringsdepartement er fuldt beskæftiget med kriseplanlægningen! Han kan ikke acceptere, at ingen interesserer sig for ham eller for resultatet af hans livslange arbejde. Ikke engang nu kan han give op. Han kan ikke lægge byrden af sin opfindelse fra sig. Han må for altid bære den på ryggen. Så længe han lever.

HUN Det kan man godt forstå, ikke?

HAN Jo, det kan man.

HUN Ens egen historie kan føles stadig mere tyngende, efterhånden som man nærmer sig enden ... hvis man ikke forstår, hvordan man kan skille sig af med byrden ... Når jeg nu ser tilbage på mit liv før pesten, husker jeg denne fornemmelse af en byrde. Enhver ting i vort liv har haft sin egen pris. Og alt deri kaster sin egen skygge ... Men nu, i pestens tid, tegner alt sig med ubegribeligt skarpe konturer, men der kastes ingen skygger. Man spørger ikke sig selv om, hvad det betyder. Man spørger ikke om, hvad der er før eller efter. Alt er selvfølgeligt. Bag denne selvfølge står der intet andet end glemsel. Pesten lover os intet. Giver intet. Pesten er todimensional. Man kan vælge ... man kan vie sit liv til at betragte alt på overfladen, og kun det, eller man kan tilbundsgående studere livet med mikroskop for at trænge i dybden og afsløre Naturens hemmeligheder ... i begge tilfælde er resultatet det samme. Uvidenhed og viden fører til samme resultat. ... I mit liv forstod jeg det ikke. Men nu, da jeg ved det, føler jeg mig langt lettere, end jeg nogen sinde har følt mig ... så let ... så befriet ... som en sommerfugl, der flager i den milde sommervind.

HAN Hvad mig angår skabte pesten mig plads. Jeg blev født en kilometer herfra ... dér, ved siden af kirken. Da jeg fyldte tyve år, drog jeg ud i verden for at søge lykken, så at sige, og jeg vendte først tilbage for seks måneder siden, efter min families død ... Straks efter min hjemkomst gik jeg omkring i bakkerne for at se på tornbladets gule blomster og lytte til

lærkernes sange. En dag gik jeg op på bakken, gik forbi møllen og fulgte en markvej, ved hvis side der stod en høj mur, en mur, der var højere end jeg. Den mur havde sikkert stået der i århundreder. Den var bygget af pile fra stranden ligesom mange mure i den del af landet. Som barn stod jeg ofte foran denne mur og fulgte med øjnene de uregelmæssige linier mellem stenene ... Under mit fravær havde jeg ofte tænkt på denne mur ... Nå, men som jeg sagde, gik jeg op på bakken ... Jeg stod foran muren, måske to meter fra den, stod og kiggede på den, sådan som jeg havde gjort, da jeg var barn ... og pludselig, uden at noget andet skete, faldt muren. Der var ingen andre end jeg. Muren faldt simpelthen ... Det var foruroligende ... Men for første gang i mit liv så jeg det, der står bag den.

(Pause)

HUN Ja ... for at synliggøre en sag må man ofte fjerne noget andet fra synslinien ... Det kan endda være, at man må tørlægge et ocean. Det var netop det jeg gjorde i de forgangne seks måneder. Tørlagde et helt ocean. Og mens bølgernes brusen stilnede af, kunde jeg, for første gang i mit liv, lytte.

HAN Og hvad hørte du, mens du lyttede?

HUN Det, jeg hørte, var et rædselsvækkende skrig ... et vildt skrig, som jeg kaldte 'mit liv'. Det, som jeg kaldte 'mit liv', var i virkeligheden en uafbrudt skrigen, som ingen, end ikke jeg selv, nogensinde før havde hørt. Men nu hører jeg det. Dette skrig er et barns stemme ... det barn, som skulde blive mig, men som man ikke tillod at lade sig føde. Og nu bryder dette skrig frem. Jeg sender det ud, for at det skal fylde universet. Pesten har ladet det slippe ud. Dette barns raseri og rædsel er allerede på vej til de fjerneste planeter, og intet er i stand til at standse det, selv om pesten skulde dræbe mig i morgen ... Dette skrig er dødens modsætning. Den person, der ifølge skæbnen skulde være dette barn, er endelig blevet født. Og det er pesten, der har født hende.

(Lyden af et fjernt orkester)

(Pause)

HAN Se der ... se den høg ... Den sidder altid på det samme sted i forhold til jorden, skønt vinden blæser så lunefuldt. Hvoran er det muligt?

(Pause)

Pesten er ikke noget, der kommer til os udefra. Døden og sygdommen, som vi ser omkring os, er kun en ild, der forbrænder tørre grene. Den sande pest er noget i os selv. Den eneste måde at bekæmpe den på er at konstatere det og forstå. For at gøre det behøver man plads. I et normalt liv er der ikke megen plads. Fortiden og nutiden trykker os fra begge sider, som var vi i en skruestik. Vi kan næsten ikke bevæge arme og ben. Det gør ondt, men vi kan ikke forestille os et alternativ ... Det sker fra tid til anden i livet, at noget ødelægger det fundamentale ... sådan som pesten gør imod os nu ... og skruen slappes ... Fortiden og fremtiden forsvinder, og pludselig har vi ikke andet en nutiden tilbage. Vi har ikke mere megen tid, men vi får plads ... et grænseløst rum, hvor vi kan forske og søge. Og hvis vi søger, vil vi finde. Og fordi rummet ikke har noget at gøre med fortiden eller fremtiden, findes døden ikke dér.

HUN Og har du fundet noget i din søgen?

HAN Ja. Jeg har fundet, at enhver ting, som eksisterer, enhver handling og enhver begivenhed, som finder sted, er enestående. Skyggen af din arm på bordet, formen af disse små sten på fortovet, solens genskin i en speciel bølge på havet, alt dette sker én gang, og kun én gang, i universets historie, og du og jeg er de eneste væsener i evigheden, som er bevidste derom. Og jeg forstår, at mit liv, fordi det gør mig det muligt at forstå dette, er forunderligt vellykket og perfekt.

(En skibssirene tuder)

HAN Der kommer et skib mere. Der bliver kaos ved kajen. Det vil blive til en vrimlende myretue af mennesker. Vi må hellere gå hjem nu. Måske begynder Sundhedsmyndighederne snart at patruljere for at søge efter indvandrere. Øvrigheden bliver mere og mere nervøs. Det er sikrere at være hjemme, når skibet kommer.

(Han pakker termoflaske og kopper sammen.)

HAN Nå, men ... vi ses i morgen på samme tid, som sædvanlig.

HUN Nej ... Jeg kommer ikke i morgen. Vi mødes ikke mere. Det drejer sig om en lille plet på huden.

(Pause, hvorunder betydningen af hendes ord går op for ham.)

HAN Jeg forstår ... Ja ... jeg forstår.

HUN Ja ... det er synd og skam ... men sådan er det.

HAN Det betyder, at jeg heller ikke har megen tid tilbage.

HUN Sandsynligvis

(Pause)

HUN Lad os ikke tale mere. Vi forstår hinanden. Man må ikke forlange mere af livet.

HAN Du har ret. Man har ikke lov at forlange mere. Lad os spadsere tilbage langs stranden og se på havet. Tidevandet daler netop nu, tror jeg.

HUN Ja ... lad os gøre det. Lad os se ud over havet.

(De går ud sammen.)

SLUT

Oversat fra esperanto af Birthe Trærup